

بازنگری روزنامه‌نگاری معاصر

دکتر فائزه تقی‌پور

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)

سرشناسه	: تقی پور، فائزه، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: بازنگری روزنامه نگاری معاصر / فائزه تقی پور؛ [برای] دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان).
مشخصات نشر	: اصفهان : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان، معاونت پژوهشی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۳۴۴ ص.: مصور (بخشی رنگی).
شابک	: 978-964-10-4594-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه : ص. ۳۳۵-۳۴۴.
موضوع	: روزنامه نگاری
موضوع	: Journalism
شناسه اخذود	: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد خوراسگان. معاونت پژوهشی
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. واحد خوراسگان
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ب۲ ۷/ت PN۴۷۷۵
رده بندی دیویی	: ۴/۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۱۲۴۰

ناشر: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

نشانی: اصفهان، خیابان جی، صندوق پستی: ۸۱۵۹۵-۱۵۸

تلفن: ۰۹-۳۵۳۵۴۰۰۱ تا ۰۳۱-۳۵۳۵۴۰۶۰، فاکس: ۰۳۱-۳۵۳۵۴۰۶۰، Email: info@khuissf.ac.ir

بازنگری روزنامه نگاری معاصر

مؤلف: دکتر فائزه تقی پور

مدیر تولید: فاطمه دادرس

طراح جلد: شمیم شکرانی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷

ناشر همکار: اندیشه گویا

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

© حق چاپ محفوظ است.

مرکز فروش: ۰۳۱-۳۲۲۱۹۹۷۸ و ۰۳۱-۳۵۳۵۴۱۷۰

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار
۱۵	مقدمه
۱۷	فصل اول: مبانی روزنامه‌نگاری (از گذشته تا امروز)
۲۰	فرآیند اخبار در جوامع اولیه
۲۲	عناوین خبری، کشورها و سازمان‌ها
۲۴	مقوله زمان
۲۵	اخبار سخت و اخبار نرم
۲۶	چگونگی تعریف حقایق خبری
۲۸	مشکلات دریافت گزینشی اخبار
۳۱	گزینش‌های ترکیبی
۳۲	انتشار آرمانی اخبار
۳۳	محدودیت‌های انتشار عمومی اسناد
۳۵	راهبردهای متنوع برای ارائه اخبار
۳۷	ارزش‌های سنتی اخبار
۴۱	عناصر خبری یا قالب‌های پخش خبر
۴۲	سبک‌های قدیمی خبرنویسی (۱۹۴۰)
۴۳	الگوهای روزنامه‌نگاری جایگزین
۴۴	روزنامه‌نگاری احساسی

۴۴	روزنامه‌نگاری عینی
۴۶	روزنامه‌نگاری جدید (دهه ۱۹۸۰)
۴۹	روزنامه‌نگاری جانبدارانه
۴۹	روزنامه‌نگاری دقیق
۵۱	روزنامه‌نگاری مدنی یا عمومی
۵۲	تأثیرات اجتماعی و فرهنگی در تصمیم‌سازی سازمان‌های خبری
۵۳	سازمان اجتماعی اتاق اخبار
۵۶	نتایج آن‌ها: سودجویانه
۵۸	مغایرت مناسبت و کارکردهای اخبار
۵۸	رویکرد بازاریابی: از به‌عنوان کالایی برای فروش
۶۲	رویکرد نظارتی: نگاه به عنوان علائق عمومی
۶۲	گزارشگری تحلیلی
۶۵	استفاده از خدمات بازاریابی: اطلاعات اینترنتی
۶۶	گزارش‌های تحقیقی با استفاده از کامپیوتر
۶۹	کارکرد برجسته‌سازی مطبوعات (دهه ۱۹۹۰)
۷۱	ارسال اخبار
۷۵	مخاطبان اخبار: انتخاب، درک و به یاد آوردن
۷۷	تأثیرات ویژگی‌های شخصی و اجتماعی
۸۱	نظریه‌های مرتبط با مطبوعات و روزنامه‌نگاری
۸۴	مطبوعات به‌عنوان نماینده جامعه
۸۶	بیان تأثیرات رسانه‌ها
۸۹	تئوری دروازه‌بانی
۹۱	تئوری برجسته‌سازی مطبوعات
۹۵	فصل دوم: سبک‌های جدید روزنامه‌نگاری
۹۵	نرم‌خبر و سخت‌خبر
۹۶	تعریف خبر نرم و سخت

۱۰۱.....	انواع سبک‌های خبرنویسی جدید
۱۰۱.....	سبک داستانی
۱۰۵.....	سبک ساعت شنی (ساختار گیلای زوجی)
۱۰۶.....	سبک خبری گیلای
۱۰۷.....	سبک وال‌استریت ژورنال
۱۰۸.....	سبک فصل‌بندی
۱۰۹.....	سبک فهرست‌نویسی
۱۱۰.....	سبک سرنوشتی رویترز
۱۱۱.....	فصل سوم: گونه‌های روزنامه‌نگاری
۱۱۱.....	روزنامه‌نگاری توسعه
۱۱۵.....	اصول پنج‌گانه روزنامه‌نگاری توسعه
۱۱۷.....	روزنامه‌نگاری شهروندی
۱۱۹.....	روزنامه‌نگاری عمومی (مدنی) یا شهرت‌اندیشی
۱۲۰.....	روزنامه‌نگاری شهروندی در تقابل با روزنامه‌نگاری حرفه‌ای
۱۲۱.....	آینده روزنامه‌نگاری شهروندی
۱۲۲.....	فضای گفت‌وگویی، مبنای روزنامه‌نگاری شهروندی
۱۲۲.....	اجتماعی شدن خبر و روزنامه‌نگاری شهروندی
۱۲۴.....	اجتماعی شدن خبر و تحلیل دموکراتیک
۱۲۴.....	شبکه گوریلا نیوز
۱۲۵.....	نیوزواین
۱۲۶.....	روزنامه‌نگاری مشارکتی
۱۲۷.....	روزنامه‌نگاری زنان
۱۳۴.....	روزنامه‌نگاری جنگ
۱۳۶.....	روش‌های مورد استفاده قبل از روش همراه
۱۳۶.....	روزنامه‌نگاری شونیسیتی در هنگام جنگ
۱۳۷.....	سانسور و روزنامه‌نگاری جنگ

۱۳۹.....	رابطه روزنامه‌نگاری همراه و جنگ
۱۴۰.....	انتقاداتی به روزنامه‌نگاری همراه یا جنگ
۱۴۲.....	خبرنگاری درگیر
۱۴۲.....	جنگ دوم خلیج فارس (جنگ عراق) (۲۰۰۳)
۱۵۳.....	روزنامه‌نگاری بحران
۱۶۱.....	روزنامه‌نگاری صلح
۱۶۵.....	فعالان روزنامه‌نگاری صلح
۱۶۷.....	روزنامه‌نگاری زرد
۱۶۸.....	روزنامه‌نگاری صنعتی
۱۷۰.....	روزنامه‌نگاری زرد و خط
۱۷۴.....	روزنامه‌نگاری تازه
۱۷۶.....	روزنامه‌نگاری هایپرلیک
۱۷۷.....	روزنامه‌نگاری فرامحلی
۱۷۷.....	روزنامه‌نگاری دموکراتیک
۱۷۷.....	روزنامه‌نگاری شبکه‌ای
۱۷۹.....	روزنامه‌نگاری متن‌باز
۱۷۹.....	روزنامه‌نگاری کشگر
۱۸۱.....	روزنامه‌نگاری بدون فیلتر
۱۸۱.....	روزنامه‌نگاری پارتیزانی
۱۸۱.....	روزنامه‌نگاری خیابانی
۱۸۱.....	رسانه‌های جمعیت انبوه
۱۸۲.....	روزنامه‌نگاری تعاملی
۱۸۲.....	ویژگی‌های روزنامه‌نگار تعاملی
۱۸۳.....	گام‌های مؤثر برای تبدیل یک کاربر عادی به یک شهروند اینترنتی
۱۸۳.....	آینده روزنامه‌نگاری شهروندی و چالش‌های پیشرو بر اساس روزنامه‌نگاری شهروندی
۱۸۴.....	روزنامه‌نگاری آماتور
۱۸۴.....	روزنامه‌نگاری شبکه‌ای

۱۸۵.....	زیست بوم جدید رسانه‌ای
۱۸۵.....	روزنامه‌نگاری در تحریریه مردمی
۱۸۵.....	روزنامه‌نگاری شبکه‌ای
۱۸۶.....	رسانه‌های پاسخگو؛ رسانه‌های غیرپاسخگو
۱۸۶.....	فناوری منعطف
۱۸۶.....	رسانه‌های ارزان برای همه
۱۸۶.....	دنیای خبری بی‌ایان
۱۸۷.....	از روزنامه‌نگاری خطی تا روزنامه‌نگاری چندبعدی
۱۸۷.....	روزنامه‌نگاری ادبی
۱۸۸.....	مبانی روزنامه‌نگاری سیاسی
۱۹۲.....	روزنامه‌نگاری سبک زندگی
۱۹۶.....	روزنامه‌نگاری مردم‌نگارانه
۱۹۸.....	روزنامه‌نگاری ورزشی
۲۰۰.....	م تفاوت‌ترین شغل دنیای خبری
۲۰۴.....	ورزش، رسانه و اوقات فراغت
۲۰۴.....	تأثیر رسانه‌ها بر ورزش
۲۰۵.....	تأثیر ورزش روی رسانه‌ها
۲۰۶.....	سرویس ورزشی
۲۰۷.....	روزنامه‌نگاری علمی
۲۰۸.....	روزنامه‌نگاری علمی انتقادی
۲۱۹.....	اصول نگارش در روزنامه‌نگاری علمی
۲۲۵.....	گزارشگری مناقشات علمی
۲۲۸.....	روزنامه‌نگاری حامی (مدافعه‌گرانه)
۲۳۰.....	روزنامه‌نگاری پزشکی
۲۳۵.....	روزنامه‌نگاری پزشکی و ارتقا سواد سلامت
۲۳۹.....	روزنامه‌نگاری مذهبی (دینی)
۲۴۰.....	روزنامه‌نگاری گردشگری

۲۴۲.....	روزنامه‌نگاری نجوم
۲۴۴.....	روزنامه‌نگاری کودک
۲۴۸.....	روزنامه‌نگاری سالمندی
۲۵۱.....	روزنامه‌نگاری توزیعی
۲۵۱.....	روزنامه‌نگاری آفتابی
۲۵۲.....	خبرنگاری مشاهیر
۲۵۳.....	فصل چهارم: رویکرد یونسکو به روزنامه‌نگاری جدید
۲۵۳.....	روزنامه‌نگاری توسعه پایدار
۲۶۰.....	روزنامه‌نگاری بوم‌شناختی (اکو ژورنالیسم)
۲۷۴.....	نکات مهم در گزارشگری پایدار
۲۷۸.....	گزارش مهاجرت، تمرکز بر پناهندگان
۲۸۱.....	روزنامه‌نگاری تحقیقی - آملایی
۲۸۳.....	معرفی برخی منابع قابل‌بررسی برای مطالعه گزارش‌های تحقیقی (هورتا، ۲۰۱۴)
۲۸۴.....	رسانه‌های دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی و چهره متحول شده روزنامه‌نگاری
۲۸۷.....	روزنامه‌نگاری مدافع: مشارکت، نمایندگی و هم‌راهی
۲۹۴.....	گزارشگری مشترک بین‌المللی
۲۹۴.....	معرفی مسائل مرتبط با گزارشگری مشترک بین‌المللی
۲۹۷.....	فصل پنجم: شبکه‌های اجتماعی و تحولات روزنامه‌نگاری
۲۹۸.....	رسانه‌های اجتماعی مجازی
۲۹۹.....	انگیزه‌های مخاطبان برای پیوستن به شبکه‌های اجتماعی
۳۰۰.....	تولید محتوا در اینترنت
۳۰۱.....	رقابت رسانه‌های اجتماعی در محتوای تولید شده توسط کاربران
۳۰۲.....	انواع رسانه‌های اجتماعی
۳۰۴.....	تاریخچه شبکه‌های اجتماعی در جهان
۳۰۵.....	فیس‌بوک
۳۰۵.....	لینکدین

۳۰۵.....	زینگ
۳۰۶.....	تگد
۳۰۶.....	ارکات
۳۰۶.....	سای ورنلد
۳۰۷.....	های فابو
۳۰۷.....	یوتیوب
۳۰۸.....	توییتر
۳۰۹.....	محدودیت های استخراج داده از توییتر
۳۱۰.....	توییتر و روزنامه نگاری
۳۱۰.....	استفاده روزنامه نگاران از توییتر
۳۱۰.....	روزنامه نگاری نظیر به نظیر
۳۱۱.....	روزنامه نگاری وب ۲
۳۱۲.....	روزنامه نگاری وب ۳
۳۱۳.....	روزنامه نگاری ویکی
۳۱۸.....	گونه شناسی روزنامه نگاری ویکی
۳۲۰.....	ویکی لیکس و افشای اطلاعات محرمانه درباره جنگ افغانستان
۳۲۰.....	روزنامه نگاری مبتنی بر لینک
۳۲۲.....	روزنامه نگاری مبتنی بر دیتابیس
۳۲۲.....	روزنامه نگاری داده نگاری
۳۲۳.....	روزنامه نگاری شبکه ای: تسهیل گری به جای دروازه بانی
۳۲۳.....	تنوع و تکثر در تحریریه
۳۲۳.....	تحریریه شبکه ای: مهارت های شبکه ای
۳۲۳.....	روزنامه نگاری شبکه ای: حرفه ای ها یک گام به پیش
۳۲۴.....	روزنامه نگاری موبایلی
۳۲۶.....	آینده روزنامه نگاری موبایلی
۳۲۷.....	نوشتن برای موبایل توسط روزنامه نگاران
۳۲۷.....	وبلاگ ها و روزنامه نگاری

- ۳۳۰..... میکرو بلاگ
- ۳۳۰..... میکرو بلاگ در ایران
- ۳۳۱..... روش کار میکرو بلاگ‌ها
- ۳۳۱..... تامب کست (انتشار انگشتی)
- ۳۳۲..... تامب لاگ (وبلاگ انگشتی)
- ۳۳۲..... میکرو بلا کینگ
- ۳۳۳..... وبلاگ‌ها در زیست‌بوم روزنامه‌نگاری
- ۳۳۴..... فضای لاگ: موردی از روزنامه‌نگاری تصادفی
- ۳۳۵..... فهرست

پیشگفتار

یکی از مهم‌ترین خصوصیات روزنامه‌های چاپی این است که آگاه‌کننده و تغییردهنده مخاطبان خود هستند. با آمدن تکنولوژی‌ها و ابزارهای نوین رسانه‌ای، بازهم مطبوعات جایگاه خود را حفظ کرده‌اند و کماکان دو خصلت آگاه‌کننده و تغییردهنده را دارند؛ اما نکته اساسی این است که مخاطبان امروز رسانه، کاربران فعالی هستند که مانند گذشته صرفاً خبر، گزارش و یا مصاحبه، پاسخ‌دهنده همه نیازهای رسانه‌ای و خبری آنان نیست، چراکه مخاطبان فیزیکی، شهروندان پزدغدغه و کاربران فعالی هستند که از چنین تکنولوژی ارتباطی به‌سوی خود، هم‌زمان و آنلاین استفاده می‌کنند. این مخاطبان نیازمند اطلاعات دقیق‌تر و خاص‌تر هستند که آگاهی آن‌ها را نسبت به وضعیت موجود افزایش دهد و همان‌گونه که سررشته‌ای با نرم‌افزارها و تکنولوژی‌های جدید به‌روزرسانی شده است در مطبوعات نیز در وضعیت مطلوب‌تری قرار گیرند، این تغییر شاید قبل از تحولات تکنولوژی لازم باشد و از تحولات محتوایی و درونی مطبوعات آغاز می‌شود. از سوی دیگر اگرچه مطبوعات چاپی در مقایسه با مطبوعات الکترونیکی هستند اما نکته حائز اهمیت این است که آنچه مطبوعات در آنچه در وضعیت چاپی و چه الکترونیکی از سایر رسانه‌ها متمایز می‌کند، محتوا و طبقه‌بندی مطالب، همراه تحلیل و تفسیری است که پیرامون مسائل گوناگون وجود دارد، تحت این شرایط لازم است با توجه به تنوع مسائل پیرامون که مخاطبان نسبت به آن آگاهی داشته اما فرصت بررسی موشکافانه آن را ندارند، مطبوعات به‌صورت جزئی و تفکیک‌شده مسائل را در ابعاد مختلف و فراتر از بعد سیاسی، اجتماعی یا فرهنگی و اقتصادی بررسی نمایند. از جهتی دیگر تغییرات محتوایی در حوزه رسانه‌های چاپی بعد از مدتی در سایر رسانه‌ها نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. پس به هر حال این تغییرات محتوایی رسانه معمولاً با مطبوعات آغاز می‌شود.

کتابی که در دست دارید با عنوان بازنگری روزنامه‌نگاری معاصر شامل مجموعه بررسی‌هایی در زمینه مسائل مرتبط با محتوای مطبوعات است که انواع روزنامه‌نگاری را در دسته‌بندی متفاوت و گسترده‌تری مانند پزشکی، زنان، گردشگری، شهروندی و... مورد بررسی قرار داده است.

در طول چند سال تدریس در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری علوم ارتباطات - اجتماعی و روزنامه‌نگاری همیشه موضوع تنوع روزنامه‌نگاری بر اساس رشته و تخصص ذهنم را درگیر می‌کرد و در کلاس‌های مختلف به ضرورت تخصصی شدن مطالب در مطبوعات با تنوع روزنامه‌نگاری اشاره داشتم.

ایده نگارش این کتاب با سرفصل، درسی با همین عنوان روزنامه‌نگاری معاصر، هنگام تدریس در اوایل دهه دکتری علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان) به ذهنم رسید و در طی دو سال مطالب آن گردآوری شد. در ضمن همین جا لازم است از محبت‌های مهدی خسروشاهی و محمدرضا مزیدی که از دانشجویان فعال و از اولین دوره‌های این دانشگاه بودند، برای همفکری‌شان سپاسگزاری کنم. همچنین از کیمیا خلیفه سلطانی که در امر ویراستاری منابع، اینجانب را یاری نمودند تشکر می‌کنم.

این کتاب در پنج فصل تهیه و تدوین شده است. فصل اول (مبانی روزنامه‌نگاری از گذشته تا امروز)، فصل دوم (سبک‌های جدید روزنامه‌نگاری)، فصل سوم (گونه‌های روزنامه‌نگاری)، فصل چهارم (رویکرد یونسکو به روزنامه‌نگاری جدید) و فصل پنجم (شبکه‌های اجتماعی و تحولات روزنامه‌نگاری) جمع‌بندی شده است.

امید است این نوشتار مورد توجه صاحب‌نظران، دانش‌پژوهان و رهروان این رشته قرار گیرد.

فائزه تقی‌پور

زمستان ۱۳۹۵